

אל"ף ביה"ת

רפאל מיוחס

"**הַבְיאָנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרְיוֹ נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ**" (שיר השירים א ד)

"**אָמַר רَبִّי יִצְחָק: 'בְּךָ' - בְּעֶשֶׂרִים וָשָׁתִים אֲוֹתִיותׁ שְׁפַתְבָּתָ לְנוּ בְּתֹרָה.**" (שיר השירים רבה)

כל אחת מאוותיות ה-אל"ף ביה"ת - טומנת בתוכה תוכנות מופלאות, סודות עמוקים מני ים וرمזים נשגים מהתפישתנו. אף אחת מתכונות האוותיות אינה קיימת במקרה. מיקומה בסדר האוותיות, צורתה, ערכאה הגימטרית, הגייתה, ועוד...

לדוגמה: לא להינס האוות הראשונה - נקראת אל"ף, (רמז לקב"ה - 'אלוף נערני אַתָּה' ירמיה ג ד), ערכאה המספרית הוא 1 (ג"כ רומו על אחדות ה'), וצורתה כוללת שלוש אוותיות: יוד עליה, וא"ז באמצעו וו"ד תחתונה, אשר בגימטריה עולה 26 (שם הי"ה).

או לדוגמה האוות למ"ד, אשר דואג ואחיתופל דרישו שלש מאות הلكות בצווארה שבובה מכל האוותיות (חגיגה טו: עפ"י אחד הפירושים למגדל הפורח באורי), וחוז"ל אמרו: "מפני מה גבוה מכל האוותיות? מפני שהוא באמצע כ"ב אוותיות, והוא דומה למלך שושב על כסא כבוד ומלכות לפניו ולאחוריו. כ"פ שמאחריו זה כסא הכבוד, ומ"מ מלפניו זה מלכות".

דוגמה נוספת: האוות 'ת' לא במקרה חותמת את כ"ב האוותיות. עניינה של אות זו - חתימה וסיום. אות זו נכתבת על מצח האנשים בירושלים (יחזקאל ט ד), ולפי הגדרא, נבחרה דוקא אות זו כדי לסמול שתמה וכות אבות, או מפני שהוא סוף חותמו של הקב"ה (שבת נה).

לכל אות יש את היחיד שלו ואת הסודות הצפוניים בה. אבל בחרתי לכתוב על הופעות של כ"ב האוותיות יחד.

בscal האוותיות מופיעות יחד - זו כבר דרגה אחרת.
זו שלמות וכללות.

"ה' אֱלֹהִי בְּפָחַדְךָ תַּעֲשֶׂה וְבְנֵי רְדָפִי וְהַאֲיָלָנִי" (תהלים ז ב)
'אמיר רבבי יעקב: 'בר' - בתורתך שפטותך בה עשרים ושתיים אותיות.' (מדרש תהילים ז)

"בְּפָחַדְךָ נִגְחַת, בְּשִׁמְךָ נִבּוֹס קְמִינָנוּ" (תהלים מד ו)
'אמיר רבבי יצחק: 'בר' - בתורה שהיא עשרים ושתיים אותיות.
בשעה שישראלי עוטקים בתורה - שנגאים נופלים לפניהם'. (דברים רבה)

כשבן-הדר מלך ארם שלח לאחאב שליחים עם הودעה 'בְּסִפְרַת זְהָבָה לְיָהוָה, וְנִשְׁרֵך
וּבְנִיר הַטּוֹבִים לְיִהְמָם' (מלכים א כ ג), היה מוכן אחאב לוותר על הכל כדי לא להלחם
עם מלך שחזק ממנו בהרבה.

ארך כסדרה ממלך מלך ארם גם את 'מחמד עינייך' דהיינו ספר התורה, יצא אחאב
למלחמה נגדו. מלחמה כמעט אבודה מראש. מלחמה עם מלך שעפר שומרון לא
מספיק כדי לכטוף את כפות רגלי חיליו.

זכות זו עמדה לאחאב, ומלביד הניצחון המוחץ שנייצה את ארם, זכה במלכות
מושכת, למרות שהוא רשות מרושע, אחד משלושת המלכים שאין להם חלק
לעולם הבא.

"**אמיר רבבי יוחנן: מפני מה זכה אחאב למלכות עשרים ושתיים שנה? מפני שבבגד את**
התורה שנתקנה בעשרים ושתיים אותיות" (סנהדרין קב).

פרקם המסורדים עפ"י סדר ה-א"ב

בתנ"ר, קיימת תופעה מוכרת של פרקים אשר פסוקיהם מסודרים על פי סדר
הא"ב.

הפרקם שזכהתי ב"ה למצוא, הם: תהילים ט, כה, לד, לז, קיא, קיב, קיט, כמה,
משלילא, איכה א, ב, ג, ד.

בחלקים יש מקורים יוצאי דופן (כמו האות נ' שחרסה בתהילים קמ"ה, או האותיות ע' ופ' שהתחלפו
**באיכה ב, ג, ו-ד, ועוד...), ובחלקים לא נשמטה או הוחלפה שום אחת (כמו במשלילא לא באשת
חיל, או בתהילים קיא-קיב).**

מה עניין סדר פסוקים שכזה? מפני שידועים אנו שתורת ה' איננה שיר או קטע
ספרותי, אלא אור ה', מקור מים חיים, אשר על קוצי אותיותיה ניתן לדורש תלי

תלים של הלכות - ברור לנו שסדר פסוקים שכזה איננו במקרה, ועלינו לברר מה פשרו.

כמובן שאין לנו מתיימרים להבין אפילו טפה אחת מים תורהינו הקדושה, אך ננסה בכלל זאת להסביר את פשר סדר הפסוקים בחלק מהפרקים הנ"ל.

כזכור, שלמות של כ"ב אותיות - מרמזות לנו על שלמות וכללות התורה.

אומרת הגמרא (ברכות ד:):

"אמיר רבי אלעזר אמר רבי אביגנא: כל האומר 'תהללה לדוד' (תהלים כמה) בכל יום שלש פעמים - מבטח לו שהוא בן העולם הבא.

מאי טעם? אילימה משום דעתיא באף בית' - נימא 'אשרי תמיימי דרך' (תהלים דעתיא בתמניא אפין (כל אות - 8 פעמים)! אלא משום דעתה בה 'פוטח את ירך' - נימא היל הגדל (תהלים קל) בכתב בה: 'נתן לךם לכלبشر! אלא משום דעתה בה תרתי' (גם אלף בית, וגם ברכת הצרפת)."

הסוד הגדול נמצא דווקא ב'תהללה לדוד', שכולל בתוכו את כל אותיות התורה, וגם את הצרפת.

ניתן ללימוד מכאן שבזוכות שמירת התורה - מובטחת לנו פרנסת מאוצרו הטוב של בורא העולם, מאוצר מושלם, הכלול ב-כ"ב אותיות התורה.

חותמו של הקב"ה הוא 'אמת' (שבת נה. יומא ט:). מלה שמתחליה באות הראשונה, עוברת דרך האות האמצעית וחותמת באות האחרונה. מילה הכלולת בתוכה הכל.

כשבירך הקב"ה את ישראל - ברכם ב-כ"ב אותיות: מ-'אם בחרקתי תילכו', עד 'זאולך אתכם קוממיות' (בבא בתרא פה), ברכה התלויה בתורה ובמצוותיה. ברכה מושלמת.

גם הפרקים קי"א ו-קי"ב בספר תהילים, אשר גם פסוקיהם מסודרים עפ"י סדר האותיות, כוללים את הפסוקים: 'טרף נתן ליריאו' (קי"ה) ו'יהון ועשרה בbijito' (קי"ג), להראות לנו את הברכה והשפיע המגיע ליראייה, בזכות התורה הקדושה הכלולת את כ"ב האותיות.

ובכן לעניין הפורענות ל"ע:

אמר רבי יוחנן: מפני מה לך באף בית (שמגילת איכה נכתבה עפ"י סדר האותיות)? מפני שעברו על התורה שנתנה באף בית. (סנהדרין קה)

פורהנות זו - באה על עם ישראל על עזם את תורתך אשר נתתי לפניהם, ולא שמעו בקולך ולא הלכו בה' (ירמיה ט יב). לכן נכתב הקינה ב-א"ב. הסבר נוסף שנייתן לומר על סדר ה-א"ב בספר איכה, הוא, שכשבtab ירמיה את המגילה - רצה שתהייה שגורה בפי העם ויכולו לקונן בכל עת, עניין שאמר ירמיה יְלַמְּדָנָה בְּנֵתֶיכֶם נָהִי וְאֲשָׁה רֻעֹתֶה קִינָה' (ירמיה ט יט), לכן כתבה על פי סדר האותיות.

גָּשְׂמִי וְעַד טֹב'

בתפילה ובסליחות - מוצאים אנו לעיתים קרובות שימוש באקרוסטיכון, ולפעמים גם באקרוסטיכון על פי סדר האותיות (דוגמאות מהתפילה: אשmeno בגדנו, אל ברוך גדול דעה, אל אדון על כל המעשים, אנשי אמונה אבדו, תקנת שבת רצית קרבנותיה, ועוד...). גם בפיוטים ובשירים שונים התופעה קיימת (אדיר איום ונורא, אמר ה' ליעקב, ועוד...).

בתיקון הגוף על פי נוסח הספרדים מופיע:

בָּגָשְׂמִי אֹורָה - תאריר אדמה.

בָּגָשְׂמִי בָּרָכָה - תברך אדמה.

בָּגָשְׂמִי גִּילָה - תגיל אדמה.

בָּגָשְׂמִי דִּיצָה - תרשין אדמה.

בָּגָשְׂמִי הֹד - תהדור אדמה.

בָּגָשְׂמִי וְעַד טֹב' - תועיד אדמה..."

מה פירוש **בָּגָשְׂמִי וְעַד טֹב'**?

"אָשְׁמָנו, בָּגָדָנו, גָּזְלָנו, דָּבְרָנו דֵּפִי, חָעוּנו וְהָרְשָׁעָנו"

על איזה חטא שמתחל באוט ז' אנו מתודים בוידוי? וזה רשותנו?

זו בכלל ז' החיבור! החטא הזה לא מתחיל כלל ב-ז'!

לכארה, נראה הדבר מעט מוזר. מדוע ניסו לדוחף בכוח מילים שנראות ממש לא קשורות, כמו **'עד טוב'** ו**'זה רשותנו'**?

מןני שאין לנו כלל הוא אמיןא לומר שסדר האותיות כאן הוא מקרי וחסר

משמעות, علينا לנסות למצוא סיבה והסביר לדחיקת האות י' לכל פיות ותפילה בצורה 'אסה' כל כר.

לאחר שראינו ש-כ"ב האותיות יחד רמזים על שלמות וכליות - נוכל ללבת על פי עקרון זה גם כאן.

ידוע, שכשאנו מתוודים בתפילה - אנחנו לאו דוקא מתוודים על חטאים שעשינו ממש, שהרי אדם שמתוודה על חטאו - צריך לפחות ממש את החטא שעשה (הלוות תשובה לרמב"ם א א), ויש חטאים רבים שככל לא מופיעים בנוסח הוידי (בטול תורה לדוגמה). הוידי כולל גם חטאים רבים שחילק גדול מהציבור לא 'זוכה' לעבר עליהם לעיתים קרובות (כמו 'נאפנו'), בנוסף לכך, נוסח הוידי נאמר בלשון רבים, ומצוות הוידי היא לומר 'חטאתי עויתני פשעתי' בלשון יחיד (שם)!

אפשר להסביר שהכוונה בוידי היא להזכיר את החטאים הגדולים והכללים שכוללים בתוכם את כל הטעיפים וסעיפי הטעיפים שנגזרים אחריהם (לדוגמה, כשאומרים 'נאפנו' - מתחוננים גם לכל אביזריו של גilio עריות, כמו ראיות אסורות, שמיית קול אשה וכו...). אבל וידי כללי כזה לא יכול להספק לאדם שוריצה לחזור בתשובה שלמה, שהרי הוא לא מפרט כאן את חטאו.

אלא ודאי שם עבר אדר עבירה שלא מופיעה בוידי - חייב הוא להתוודות אליה בפני עצמה כחלק ממצוות תשובה, אבל הוידי שאומר כל אחד בסוף תפילת העמידה - מכוען על כלל הציבור (כמו כל התפילה שנאמרה גם היא בלשון רבים).

מן שבעניט בלתי אפשרי לככלול את כל העוונות האפשריים בקטע הקצר של הוידי, נכתב הוידי לפי סדר ה-א"ב, כדי לככלול גם עוונות שלא כתובים בו.

גם תפילת הגשם נכתבה לפי סדר האותיות, כדי שבעזרת ה' יתברכו הגשמיים בכל הברכות האפשרות. גם אלו שלא נכתבו.

ניתן לראות שגם **בכל פרקי התנ"ך** שמוסדרים על פי האותיות - האות י' תמיד מגיעה בתור י' החبور ולא בתור מלא שמתחללה ממש באות זו, כי אין אנו חפצים ביצירה ספרותית משובחת, אלא בשלמות וכליות.

פסוקים שמכילים את כל האותיות

שני פסוקים בלבד בכל התורה כולה, מכילים את כל אותיות ה-א"ב.

הפסוק הראשון הוא (שמות טז טז):

זה הדבר אשר צוה ה' לקטו ממנה איש לפि אכלו עמר לגלגת מספר נפשתיכם איש לאשר באחלו תקחו.

כהמ舍ר למה שאמרנו על כללות כל התורה בעשרים ושתיים האותיות - נביא את דברי בעל הטורים על הפסוק:

"בזה הפסוק יש כל אלף"א בית"א, לומר לך: כל המקיים את התורה - מוזמין לו ה' פרנסתו ולא תורה, כאוכליה המן".

הפסוק השני הוא (דברים ד לד):

או הנשה אליהם לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במשת באותה ובחמותים ובמלחמה וביר חזקה ובזרע נטיה ובמוראים גדרלים בכל אשר עשה לכם ה' אל-היכם במצרים עיניה.

אולי גם פסוק זה בא למדנו שמטרת יציאת מצרים, האותיות והמופתים שעשה לנו ה' - היא מתן התורה הכתובה ב-כ"ב אותיות.

לוחות הברית

אומרת הגמרא (בבא קמא נד:-נה):

"שאל רבי חנינא בן עגיל את רבי חייא בר אבא:

מפני מה בדברות הראשונות (לוחות ראשונות, בפרשיותרו) לא נאמר בהם טוב, ובדברות האחרונות (בפרשיותהן) נאמר בהם טוב (למען ייטב לך)?

אמר לו: עד שאתה שואלני למה נאמר בהם טוב, שאלני אם נאמר בהן טוב אם לאו, שאיני יורע אם נאמר בהם טוב אם לאו, בלא אצל רבי תנחים בר חנילאי, שהיה רגיל אצל רבי יהושע בן לוי, שהיה בקי באגדה.

אzell לגבה, אמר לו: מפני לא שמעתי, אלא בך אמר לי שמואל בר נחום אחיך אמר שיל רב אחיך ברבי חנינא, ואמרי לה אחיך אמרו של רב אחיך ברבי חנינא: הוآل וסוקן להשתבר.

ובכן להשתבר מי הוו? אמר רב אחיך: חס ושלום לסקה טובה מישראלי. בלוחות הראשונות, שנבראו בערב שבת בין השימושות ביחיד עם כ"ב האותיות (אבות ה ו), יש את כל האותיות מלבד האות ט' שמסמלת טוב (ראה שם בהמשך)

הגמרא לגבי הרואה טי"ת בחלום).

מןני שהלוחות עתידות יהיו להשבר, לא הוכנסה לתוכם הברכה המושלמת הכלולה ב-כ"ב האותיות, כי חס ושלום, לאחר שבירת הלוחות - תפסק הטובה מישראל.

ברכת הטוב המושלם הגיעה רק בלוחות האחרונות שנשארו שלמות - והן מכילות את כל אותיות ה-א"ב.